

πανεπιστήμιο είναι συνεπώς να διασφαλίσει το κρίσιμο εκείνο μείγμα λειτουργιών που θα επιτρέψει στους αποφοίτους να αποκτήσουν: α) το ευρύτερο σύστημα ιδεών σχετικά με τον κόσμο και την πραγματικότητα που είναι σκόπιμο να έχει ένας επιστήμονας σήμερα και όχι απλά μια «γενική παιδεία» και β) ολοκληρωμένες γνώσεις στην επιστήμη τους ώστε να μπορούν να σταθούν στα υψηλά επίπεδα που διαμορφώνονται στα καλύτερα ή έστω στα

καλά διεθνή πανεπιστήμια, δεδομένου ότι οι παραγωγικές δραστηριότητες της χώρας έχουν να ανταγωνιστούν τα επίπεδα παραγωγικής ικανότητας που δημιουργεί το ανθρώπινο δυναμικό στις πιο ανεπτυγμένες χώρες.

Σε τελευταία ανάλυση, η σχέση Πανεπιστημίου και παραγωγικού συστήματος σχετίζεται με την ποιότητα οργάνωσης των εκπαιδευτικών διαδικασιών, την ποιότητα της γνώσης που προσφέρεται, την κριτική

σκέψη που οικοδομείται και τη δημιουργία ικανότητας για την αξιοποίηση των στοιχείων αυτών. Η απουσία ενεργητικής συμμετοχής των φοιτητών στην εκπαιδευτική διαδικασία, η προσφορά πλειάδας μαθημάτων με χαλαρή διασύνδεση, ο τρόπος εξετάσεων, η μετάδοση ξεπερασμένων γνώσεων, η απουσία μηχανισμών αξιολόγησης και ελέγχου της διδακτικής επάρκειας και λειτουργίας δεν είναι παρά μερικοί από τους λόγους για τις αδυναμίες του

ελληνικού Πανεπιστημίου. Για πολλά από τα χαρακτηριστικά αυτά η ευθύνη βαρύνει την ίδια την πανεπιστημιακή κοινότητα, για άλλα το βάρος πέφτει στην προβληματική λειτουργία του κράτους (π.χ., άκριτος πολλαπλασιασμός τμημάτων και πανεπιστημίων, οργάνωση σπουδών, φεβρορισμοί). Και οι δύο περιπτώσεις υποδηλώνουν πόσο δύσκολη είναι κάθε φορά η μετάβαση από τον αναχρονισμό στη σύγχρονη πραγματικότητα. ●

Ερευνα και μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα

Μπάμπης Σαββάκης

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΜΟΡΙΑΚΗΣ ΓΕΝΕΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ, ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΚΥΤΤΑΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΙΑΤΡΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ «ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΛΕΜΙΝΓΚ»

Η έρευνα συνδέεται με τις μεταπτυχιακές σπουδές – χρησιμοποιείται ο όρος «μεταπτυχιακές σπουδές» για όλες τις σπουδές μετά τον πρώτο πανεπιστημιακό τίτλο και όχι αποκλειστικά για τον δεύτερο κύκλο σπουδών, όπως τείνει να επικρατήσει – σε μια σχέση αλληλεξάρτησης: δεν μπορεί να υπάρξουν υψηλού επιπέδου μεταπτυχιακές σπουδές χωρίς υψηλού επιπέδου έρευνα και το αντίστροφο. Η ανώτατη εκπαίδευση οργανώνεται πλέον παγκόσμια σε τρεις κύκλους, ο καθένας με διακριτούς στόχους. Στον πρώτο κύκλο, που οδηγεί στο πανεπιστημιακό πτυχίο, οι σπουδαστές εισάγονται στο σύστημα των γνώσεων ενός κλάδου της επιστήμης ή της τεχνολογίας και εξοικειώνονται με την επιστημονική μεθοδολογία. Στον δεύτερο κύκλο, που οδηγεί σε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών (μεταπτυχιακό δίπλωμα εξειδίκευσης, αντίστοιχο του αγγλοσαξονικού Masters), γίνεται εμβάθυνση σε κάποιο επιστημονικό/τεχνολογικό πεδίο με κύριο στόχο την προετοιμασία εξειδικευμένων επιστημόνων. Ο τρίτος κύκλος, που οδηγεί στη λήψη διδακτορικού, έχει κύριο στόχο τη δημιουργία επιστημόνων – ερευνητών μέσα από τη μαθητεία στην έρευνα. Ανάμεσα από τους μεταπτυχιακούς σπουδαστές του τρίτου κύκλου θα αναδειχθούν οι πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και οι ερευνητές της επόμενης γενιάς. Η διενέργεια έρευνας υψηλής ποιότητας δεν είναι μόνο προϋπόθεση για την οργάνωση και τη λειτουργία μεταπτυχιακών σπουδών. Όπως γνωρίζουν καλά όσοι ασχολούνται με την έρευνα, οι καλοί μεταπτυχιακοί φοιτητές αποτελούν συνήθως την πιο σημαντική συνιστώσα επιτυχίας σε μια ερευνητική ομάδα. Σε όλον τον κόσμο σημαντικό μέρος της πιο προχωρημέ-

νης έρευνας γίνεται από όσους μεταπτυχιακούς φοιτητές και φοιτήτριες – μαθητευόμενους επιστήμονες – έχουν ταλέντο, δίψα για μάθηση, κέφι για δουλειά και ευγενή φιλοδοξία να διακριθούν.

Ποια είναι η κατάσταση του «συμπλεγματος» έρευνα - μεταπτυχιακές σπουδές στη χώρα μας; Όπως επισημαίνεται σε ένα σημαντικό κείμενο θέσεων που δημοσιεύτηκε το καλοκαίρι με τις υπογραφές 22 επιφανών ελλήνων ερευνητών *Για την Ελλάδα δεν υπάρχει μέλλον χωρίς έρευνα. Παρέμβαση 22 διακεκριμένων ελλήνων επιστημόνων*, δημοσιευμένη με τίτλο *SOS για την έρευνα* («Το Βήμα», 6 Ιουλίου 2008), στην Ελλάδα η έρευνα παραμένει στο περιθώριο και ο ρόλος της είναι υποτονικός για λόγους όπως η ανεπαρκής συνειδητοποίηση τόσο από τους πολίτες όσο και από την ηγεσία, πολιτική και άλλη, της ζωτικής ανάγκης για βασική και εφαρμοσμένη έρευνα (...), η εξαιρετικά χαμηλή κρατική και ιδιωτική χρηματοδότηση, η ελλιπή παράδοση αξιοκρατίας και αξιολόγησης (...), η προβληματική λειτουργία των πανεπιστημίων με αποκορύφωμα τις κατάρτιες, η κρατική μικροδιαχείριση και η συνακόλουθη γραφειοκρατία, η μετανάστευση σημαντικού ερευνητικού δυναμικού χωρίς προοπτική επαναπατριsmού και η αποθάρρυνση της μετακίνησης στην Ελλάδα ξένων ερευνητών.

Οι διαπιστώσεις αυτές είναι κοινός τόπος για όσους ασχολούνται με την έρευνα, όπως είναι και η αίσθηση ότι η περιθωριοποίηση της έρευνας επιταχύνεται τα τελευταία χρόνια, με σοβαρό κίνδυνο η κατάσταση να γίνει μη αναστρέψιμη. Και αυτό θα συμβεί όταν οι πιο δυναμικοί νέοι ερευνητές μας αρχίσουν να μεταναστεύουν σε χώρες όπου αναγνωρίζεται η σημασία της έρευνας και η αξία

της δουλειάς τους. Για την αναστροφή της επικίνδυνης αυτής πορείας είναι αναγκαία η αντιμετώπιση δύο μεγάλων προβλημάτων.

Πρόβλημα πρώτο: η έλλειψη συνεκτικής ερευνητικής πολιτικής και κυρίως πολιτικής για τη στήριξη υψηλής ποιότητας έρευνας μέσα από ανταγωνιστικές χορηγίες. Χωρίς κρατική χρηματοδότηση έρευνα δεν είναι δυνατόν να γίνει. Είμαστε στην 23η θέση στην Ευρώπη των «27», μπροστά μόνο από τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Κύπρο και τη Σλοβακία όσον αφορά την κρατική χρηματοδότηση. Το ποσοστό του ΑΕΠ που κατευθύνεται στην έρευνα-τεχνολογία (γύρω στο 0,6% το 2007) ελαττώνεται αντί να αυξάνεται τα τελευταία χρόνια, παρά τη δέσμευση της ελληνικής Κυβέρνησης για σταδιακή σύγκλιση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, που τώρα είναι περίπου 1,8%. Δυστυχώς όμως αυτό δεν είναι το σημαντικότερο πρόβλημα. Ακόμη σοβαρότερα είναι τα δομικά προβλήματα του ελληνικού συστήματος, που οδηγούν σε έλλειψη συνέχειας και προβλέψιμων «κανόνων του παιχνιδιού». Η ανταγωνιστική χρηματοδότηση ερευνητικών έργων από τα υπουργεία Ανάπτυξης και Παιδείας γίνεται εδώ και χρόνια αποκλειστικά μέσα από τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης. Ελληνική πρωτοτυπία: στον εθνικό προϋπολογισμό δεν υπάρχουν πρακτικά κονδύλια για την ανταγωνιστική χρηματοδότηση ερευνητικών έργων. Οι εθνικοί πόροι για την έρευνα που διατίθενται από το ΥΠΑΝ καλύπτουν μερικώς τις βασικές δαπάνες λειτουργίας των ερευνητικών κέντρων που εποπτεύει η Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του υπουργείου και την εθνική συμμετοχή στα ερευνητικά έργα που χρηματοδοτούνται από τα ΚΠΣ. Το ίδιο συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό και με τη χρηματοδότηση των με-

ταπτυχιακών σπουδών από το υπουργείο Παιδείας με τα Επιχειρησιακά Προγράμματα για την Εκπαίδευση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΕΠΕΑΕΚ) των ΚΠΣ. Είναι αναμφισβήτητο ότι η στήριξη της έρευνας και των μεταπτυχιακών σπουδών από τα ΚΠΣ οδήγησε σε πρόσκαιρη αύξηση της χρηματοδότησης, με κάποια καλά επί μέρους αποτελέσματα. Είχε όμως δύο εξαιρετικά αρνητικές επιπτώσεις. Πρώτον, σύμφωνα με τις απαιτήσεις των μηχανισμών ελέγχου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εφαρμόστηκε μια ασφυκτικά γραφειοκρατική μικροδιαχείριση που οδήγησε σε στρεβλώσεις και σε μεγάλη σπατάλη χρόνου και ενέργειας από τους εμπλεκόμενους ερευνητές και φορείς. Δεύτερον, και σημαντικότερο, δημιουργήθηκε ένα καθεστώς ασυνέχειας και αβεβαιότητας. Οι σημαντικές αλλαγές στους «κανόνες του παιχνιδιού» από το ένα ΚΠΣ στο επόμενο (κανόνες που αφορούν όχι μόνο τη διαχείριση αλλά και την ουσία των προγραμμάτων) και τα κενά στη χρηματοδότηση κατά τη μετάβαση από το ένα ΚΠΣ στο άλλο έχουν αρχίσει να διαλύουν τον ερευνητικό ιστό. Είναι απλά απαράδεκτο να μην έχουν προκληθεί στη χώρα μας προγράμματα ανταγωνιστικών χρηματοδοτήσεων έρευνας τα τελευταία τρία χρόνια. Και να στερούνται από τον έναν χρόνο στον άλλον οι πόροι για τη χρηματοδότηση μεταπτυχιακών προγραμμάτων.

Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν κάποιες εξαιρετικά υψηλού επιπέδου ερευνητικές ομάδες και λειτουργούν αρκετά προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών υψηλών προδιαγραφών. Η επιτυχία τους οφείλεται στη σημαντική επένδυση στην έρευνα που έγινε στην αρχή της δεκαετίας του '80, στις sporadικές εθνικές ενέσεις χρηματοδότησης, στις εισροές ανταγωνιστικών χορηγιών από την Ευρωπαϊκή Ένωση, στην ύπαρξη ενός σχετικά ευέλικτου θεσμικού πλαισίου για τη διαχείριση των κονδυλίων έρευνας στα πανεπιστήμια μέσω των Ειδικών Λογαριασμών και κυρίως στη σκληρή δουλειά και στην αφοσίωση πολλών ερευνητών και πανεπιστημιακών δασκάλων στο έργο τους. Πολλοί καταξιωμένοι ερευνητές όμως προχωρούν προς τη σύνταξη και η ανανέωσή τους από άξιους νέους επιστήμονες γίνεται όλο και πιο δύσκολη μέσα στο απογοητευτικό κλίμα που επικρατεί. Και οι Ειδικό Λογαριασμοί φαίνεται να οδηγούνται σε καθεστώς κηδεμονίας από την κρατική γραφειοκρατία. Οι Ειδικό Λογαριασμοί Κονδυλίων Έρευνας των ΑΕΙ είναι αυτοδιοικούμενα όργανα που διαχειρίζονται τις χορηγίες για έρευνα οι οποίες προέρχονται από εξωτερικές πηγές και συνήθως από ανταγωνιστικά προγράμματα. Σύμφωνα με τον νόμο και κατά

πάγια διεθνή πρακτική, ένα ποσοστό των εισροών παρακρατείται και χρησιμοποιείται για τις ανάγκες του ιδρύματος. Πρόσφατα καταλογίστηκαν (από υπαλλήλους του υπουργείου Οικονομικών) μεγάλα χρηματικά ποσά σε ερευνητές-μέλη ΔΕΠ που ήταν υπεύθυνοι για τη διαχείριση του Ειδικού Λογαριασμού του Πανεπιστημίου Κρήτης, με το σκεπτικό ότι κάποιες δαπάνες, αν και έγιναν για πραγματικές ανάγκες του πανεπιστημίου, ήταν «εκτός σκοπού»!

Η πρόκληση: να καταστρωθεί ένα μακροχρόνιο ολοκληρωμένο πρόγραμμα για την ανάπτυξη της έρευνας και των μεταπτυχιακών σπουδών. Και να θεσπιστούν μηχανισμοί για τη υλοποίησή του με εγγυημένη συνέχεια, ανεξάρτητα από την εναλλαγή γενικών γραμματέων, υπουργών και κυβερνήσεων. Απαραίτητη προϋπόθεση για τα παραπάνω είναι να γίνει σοβαρή προσπάθεια για μια προγραμματική συμφωνία ανάμεσα σε όσες πολιτικές δυνάμεις ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στην άσκηση της εξουσίας. Πώς θα επιτευχθεί αυτό; Δεν

χρειάζεται να ανακαλυφθεί ο τροχός από την αρχή. Υπάρχουν αρκετά παραδείγματα, στην Ευρώπη και αλλού. Στη Φινλανδία, λ.χ., μπροστά σε μια πρωτοφανή οικονομική κρίση στην αρχή της δεκαετίας του '90, τα μεγάλα κόμματα συμφώνησαν ότι η ανάπτυξη με βάση τη γνώση αποτελεί τη μόνη διέξοδο και εφάρμοσαν ένα σχέδιο στήριξης της έρευνας και της τεχνολογίας με συνέπεια και συνέχεια. Η ανάδυση της Nokia είναι το σημαντικότερο από τα δείγματα της επιτυχίας τους.

Πρόβλημα δεύτερο: η ραγδαία απαξίωση και η επαπειλούμενη κατάρρευση του συστήματος ανώτατης παιδείας στη χώρα μας. Τα πανεπιστήμιά μας βρίσκονται πρακτικά σε αδυναμία να επιτελέσουν τον ρόλο τους, που είναι η προαγωγή και μετάδοση της γνώσης μέσα σε ένα πλαίσιο ελεύθερης άσκησης της επιστήμης και έκφρασης των ιδεών. Στην κατάσταση αυτή συμβάλλουν η έλλειψη ουσιαστικής αυτοδιοίκησης στα πανεπιστήμια και ο ασφυκτικός τους εναγκαλισμός από το κράτος, η έλλειψη παράδοσης λογο-

δοσίας και αξιολόγησης, ο ενδημικός νεποτισμός και το ανίσχυρο και αναποτελεσματικό σύστημα διακυβέρνησης των ΑΕΙ. Η χρόνια κακοδαιμονία έχει μετατραπεί πλέον σε ανοιχτή κρίση λόγω της ανοχής, στο όνομα του πανεπιστημιακού ασύλου, όχι μόνο των ενδημικών πλέον καταλήψεων αλλά και ακραίας βίας και βανδαλισμών από διάφορες ομάδες που επιδιώκουν είτε την τρομοκράτηση μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας είτε απλώς το χάος.

Η πρόκληση: να αναστραφεί η καταστροφική αυτή πορεία με αλλαγές που θα δώσουν στα πανεπιστήμια τη δυνατότητα να επιτελέσουν το έργο τους. Οι αλλαγές αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον τα εξής: δυνατότητα πλήρους οικονομικής και διοικητικής αυτοδιαχείρισης των πανεπιστημίων μέσω προγραμματικών συμφωνιών με το κράτος. Αντικατάσταση του προληπτικού κρατικού ελέγχου από έλεγχο «εκ των υστέρων» ύστερα από εξωτερική αξιολόγηση με σαφείς προδιαγραφές και αμοιβαίως αποδεκτές διαδικασίες. Ελευθε-

ρία σε κάθε πανεπιστήμιο να επιλέξει τον χαρακτήρα του και τον τρόπο διακυβέρνησής του – είμαστε ίσως η τελευταία ευρωπαϊκή χώρα που έχει ένα μόνο είδος πανεπιστημίου και ένα είδος ΤΕΙ.

Προϋπόθεση για να ξεκινήσουν αλλαγές αυτής της έκτασης είναι να υπάρξει συμφωνία τουλάχιστον μεταξύ των «κομμάτων εξουσίας». Σε ένα σημείο όμως είναι απαραίτητη, και θα έπρεπε να είναι αυτονόητη, η ενιαία στάση όλων των κομμάτων: στην απερίφραστη και χωρίς επιφυλάξεις κατάδικη της άσκησης βίας ή της απειλής χρήσης βίας μέσα στα πανεπιστήμια.

Χωρίς τις προτεινόμενες βασικές αλλαγές καμία επί μέρους ρύθμιση δεν μπορεί να αναστρέψει ούτε καν να καθυστερήσει την πορεία προς την περιθωριοποίηση. Οι καιροί ου μενετοί. Αν οι απαιτούμενες ενέργειες δεν γίνουν σύντομα, το κόστος θα είναι ανυπολόγιστο και δεν θα έχει νόημα η καθυστερημένη εφαρμογή οποιουδήποτε μέτρου. Το τρένο θα έχει πλέον οριστικά χαθεί. ●

Το ελληνικό πανεπιστήμιο στις αρχές του 21ου αιώνα

Αλέξης Λυκουργιώτης
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

Το ότι το ελληνικό πανεπιστήμιο βρίσκεται σε κρίση αποτελεί μάλλον κοινή διαπίστωση. Όσοι εργαζόμαστε μέσα σε αυτό έχουμε την αίσθηση ότι κάτι δεν πάει καλά. Βλέπουμε να υπάρχουν αρκετές στρεβλώσεις - ανισορροπίες που εμποδίζουν την ποιοτική του ανέλιξη: υποχρηματοδότηση, ελλείψεις στις υποδομές και στο ανθρώπινο δυναμικό, κακή οργάνωση, μάλλον χαμηλό ηθικό, απουσία εκπαιδευτικών προδιαγραφών και παρωχημένες διδακτικές πρακτικές που στηρίζονται σχεδόν αποκλειστικά στην πανεπιστημιακή διάλεξη, γραφειοκρατικό σύστημα φοιτητικής πρόνοιας με εξαιρετικά υψηλό διαχειριστικό κόστος, ενίοτε ιδιοτελείς προσωπικές συμπεριφορές και ένα συνήθως αδικαιολόγητα έντονο συγκρουσιακό κλίμα που οδηγεί σε συχνές διακοπές την εκπαιδευτική προσπάθεια.

Από την άλλη πλευρά, μέσα σε αυτό το μάλλον δυσμενές πλαίσιο εργάζονται χιλιάδες ακαδημαϊκοί δάσκαλοι όλων των βαθμίδων με υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα, που οι περισσότεροι από τους οποίους προσπαθούν να κάνουν όσο γίνεται καλύτερη έρευνα και διδασκαλία. Επίσης μέσα σε αυτό το πλαίσιο σπουδάζουν εκατοντά-

δες χιλιάδες φοιτητές, πολλοί από τους οποίους προσπαθούν να καλύψουν τα υπάρχοντα κενά και να ολοκληρώσουν με επιτυχία τις σπουδές τους, παρά το ότι οι επαγγελματικές προοπτικές είναι εντελώς αβέβαιες. Αυτό το συναίσθημα της επαγγελματικής ανασφάλειας δεν το είχαμε βιώσει οι παλαιότερες φοιτητικές γενιές και ίσως δεν μπορούμε να αντιληφθούμε επαρκώς την επίδρασή του στη φοιτητική προσπάθεια.

Ετσι η μέση εικόνα που προκύπτει είναι μάλλον θολή. Επιπλέον διαφέρει από πανεπιστήμιο σε πανεπιστήμιο, ακόμη και από τμήμα σε τμήμα στο ίδιο πανεπιστήμιο. Οι παραπάνω στρεβλώσεις δεν κατανέμονται ομοιόμορφα σε όλες τις ακαδημαϊκές μονάδες και αυτό καθιστά την αντιμετώπισή τους ακόμη δυσκολότερη. Το κυρίαρχο πρόβλημα δεν είναι παντού το ίδιο. Για παράδειγμα, κάπου λείπουν αιθουσες διδασκαλίας και αλλού περισσεύουν, ενώ λείπουν τεχνικοί σε ορισμένα κρίσιμα εργαστήρια. Η ανελαστική νομοθεσία και η έλλειψη ουσιαστικής αυτονομίας στη διάθεση των πόρων δεν επιτρέπουν την έγκαιρη διοχέτευσή τους εκεί όπου πραγματικά υπάρχει ανάγκη. Από την άλλη πλευρά η σχετικά καλή κατάσταση πολλών πανεπιστημιακών τμημάτων μας με διεθνή κριτήρια και

η επιτυχημένη ακαδημαϊκή πορεία πολλών αποφοίτων μας στο εξωτερικό δείχνουν ότι η κατάσταση δεν είναι τόσο άσχημη όσο υποβάλλουν οι τηλεοπτικές κάμερες, οι οποίες αναπόφευκτα εστιάζουν σε οξείες αντιπαραθέσεις ή σε δυναμικές - καταστροφικές συμπεριφορές, οι οποίες αποτελούν τμήμα μόνο της συνολικής εικόνας.

Η βελτίωση της παραπάνω εικόνας, που μας αδικεί όλους, δεν είναι δυνατόν να γίνει από τη μία ημέρα στην άλλη. Χρειάζονται σχέδιο, πόροι, ουσιαστική βούληση για τη βελτίωση της κατάστασης, συστηματική εργασία και αλλαγή συμπεριφοράς από όλες τις πλευρές: την κυβέρνηση, τα κόμματα και την ακαδημαϊκή κοινότητα. Η απόδοση ευθυνών από τη μία πλευρά στην άλλη δεν βοηθάει, διότι όλοι έχουμε ευθύνες και όλοι μπορούμε να συμβάλουμε σε ουσιαστική βελτίωση της εικόνας. Η διαχρονική υπουργική πεποίθηση ότι για όλα ευθύνονται η συμπεριφορά των συνδικαλιστών καθηγητών και φοιτητών και η μέσω των φοιτητών υπαρκτή κομματική παρέμβαση είναι το ίδιο ανεδαφική με την πεποίθηση των υπολοίπων ότι για όλα ευθύνεται η εκάστοτε κυβέρνηση ή το σύστημα γενικών. Μάλιστα η μαξιμαλιστική άποψη ότι αν δεν αλλάξουν ριζικά τα πράγματα στην πατρίδα μας ή και

παγκοσμίως (ο καθένας σκέφτεται τη δική του κατεύθυνση) δεν μπορεί να αλλάξει το παραμικρό στο πανεπιστήμιο είναι πολύ απαισιόδοξη.

Το ερώτημα που αναδύεται είναι τι μπορεί να γίνει σήμερα για τη βελτίωση της κατάστασης. Η απάντηση δεν είναι εύκολη. Χρειάζεται να γίνουν πολλά, ταυτόχρονα, με σύνθεση και αποφασιστικότητα. Προπάντων χωρίς αλαζονικές συμπεριφορές, όσο γίνεται πιο αθόρυβα. Πρώτα απ' όλα πρέπει να γίνει σαφές ότι οι πόροι είναι ανεπαρκείς και θα πρέπει να αυξηθούν. Χωρίς ουσιαστική αύξηση των πόρων, η κατάσταση δεν μπορεί να βελτιωθεί ριζικά. Ταυτόχρονα πρέπει να καταναείμουμε όσο γίνεται πιο ορθολογικά τους υπάρχοντες πόρους. Να κάνουμε οικονομία δυνάμεων σε όλα τα επίπεδα. Το παράδειγμα πρέπει να το δώσει διαχρονικά η πολιτεία. Καμία ίδρυση οποιασδήποτε ακαδημαϊκής μονάδας κατά την επόμενη δεκαετία. Όσο έντονος και αν είναι οι τοπικές επιθυμίες ή οι ακαδημαϊκές πιέσεις. Είναι καθαρή τρέλα να σπαταλάς τους ελάχιστους πόρους σε νέες μονάδες, όταν δεν φθάνουν για να λειτουργήσουν οι υπάρχουσες. Παράλληλα θα πρέπει να καταργηθούν θεσμικά οι παράλληλες ακαδημαϊκές μονάδες (π.χ., ακαδημαϊκά ινστιτούτα του ΥΠΕΠΘ) που καθιστούν πιο περίπλοκη και αδιαφανή την ακαδημαϊκή δομή. Ταυτόχρονα, το υπουργείο Παιδείας θα πρέπει να έχει ουσιαστική εποπτεία μέσω μιας σφιχτής ολιγομελούς υπηρεσίας οργάνωσης και σχεδιασμού, η οποία θα αναπτύξει ολοκληρωμένους ακαδημαϊκούς δείκτες για κάθε ακαδημαϊκό τμήμα (προσωπικό, φοιτητές, υποδομές, προγράμματα σπουδών, εκπλήρωση εκπαιδευτικών προδιαγραφών, διδακτικό υλικό, συνολικές δαπάνες κ.ά.). Ενα τέτοιο εργαλείο μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά την εποπτική υποχρέωση της πολιτείας στον σχεδιασμό και στη γόνιμη (εκεί όπου υπάρχει πραγματικά ανάγκη) διοχέτευση των κατάλληλων κάθε φορά πόρων, με παράλληλη νομοθετική κατοχύρωση αυτής της δυνατότητας. Το μόνο που κάνει σήμερα το ΥΠΕΠΘ είναι να ασκεί